

MARTIN HEIDEGGER'İN “VARLIK VE ZAMAN”I EKSENİNDE BOĞAÇ HAN VE TEPEGÖZ HİKÂYELERİ

İrfan POLAT*

Öz

Metot, ilmî her sahada zaruretinden şüphe duyulmayan bir gereksinim arz eder. Bu gereksinim, edebî sahada, anlatının belirli bir ekseninde yorumlanması ve dolayısıyla metnin alt ve arkaik yapısına nüfuz edilebilmesi ihtiyacıyla beraber oldukça renkli bir profil çizer. Dünyanın mikro düzeye indirgenmiş bir biçimi olarak da adlandırılabilir olan anlatı, bu yönüyle farklı bakış açıları dâhilinde açıklanmaya ve incelenmeye çalışılmaktadır ve bu uğraş anlatının çok yönü olması nedeniyle geniş bir yayılım alanı inşa eder. Türk anlatı geleneğindeki yeri ve önemi tartışılmaz bir biçimde kendisi tarafından kanıtlanmış olan *Dede Korkut Kitabı*, işbu geniş bir yayılım alanı, tek tip bir yönelim dâhilinde inşa edilmemiş olması dolayısıyla farklı yöntemlerin ışığında ele alınıp değerlendirilebilir.

Bu çalışmada, XX. yüzyılda Varlık Felsefesi tarihinin seyrini değiştiren, bireye ve bireyin işlevselliğini ortaya koymasında oldukça kabul görmüş ve geliştirilmekte olan bir teori olarak Heidegger'in *Varlık ve Zaman* adlı çalışması, birey ve otantik olma edimi çerçevesinde *Dede Korkut Kitabı*'na uyarlanmaya çalışılmıştır. Böylelikle, görünürde temel olarak kahramanlık ve kurtarma motifinin millî değerler etrafında şekillendiği *Dede Korkut Kitabı*, modern ve günlük dünyaya uyarlanabilir bir felsefi teori ekseninde irdelenecektir. Böylelikle söz konusu eser, yönelim, zaman, kahraman ve kahramanın kendini gerçekleştirme ideali ekseninde açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Dede Korkut, Boğaç Han, Tepegöz, *Varlık ve Zaman*, metot.

BOĞAÇ HAN AND TEPEGÖZ STORIES WITH IN THE FRAME WORK OF MARTIN HEIDEGGER'S “BEING AND TIME”

Abstract

Method supplies a requirement which is indicated for all the departments of science. This requirement comes up with a multi-faced frame in department of literature due from interpreting the narrative and so grasping infrastructure and archaic structure of the text. Narrative which is seen as a micro-leveled world can be examined and explained with in the frame work of different perspectives. This exertion builds a wide expansion area because of narrative's multidirectional structure. *Book of Dede Korkut* which proved its own importance and value in Turkish narrative system can be examined with in the frame work of different methods for itself not being built around a monotype orientation.

In this study, *Being and Time* which is written by Martin Heidegger, changes course of history of philosophy, recognized with the aspects of evaluating individual and functionality of individual, will be adapted to *Book*

* Arş. Gör.; Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü, irfanpolat@yyu.edu.tr.

of *Dede Korkut* with the aspects of individual and being authentic. Thus *Book of Dede Korkut* in which seemingly based on heroism and rescue motif and shaped around national values will be examined with in the frame work of a philosophical theory which can be adapted to daily and modern life. Thence mentioned work will be analyzed around orientation, time, hero / heroine and idea of self-realization.

Keywords: Dede Korkut, Boğaç Han, Tepegöz, *Being And Time*, method.

1. Giriş

Felsefenin bilinen ilk ismi olan Thales (MÖ 625 - MÖ 547)'ten beri süregelen varlığın sorgulanması, şüphesiz dünyada yaşayan bir tür olarak insanın çevreyi anlamlandırma çabalarında önemli bir rol oynar. Bu yönüyle varlık felsefesi, varlığın ne olduğu, anlamını, doğasını, yapısını, ilkelerini ve türlerini inceleyen bir felsefe disiplindir. (Çüçen, 2009, s. 27). Bu disiplinin en önde gelen sorunu / sorusu ise, insanın evrendeki yeri, işlevi ve merkezi olarak belirlenmiş ve söz konusu disiplin bu düzlem üzerine inşa edilmiştir. Edebî yaratım süreci ise kahramanların işlevsellikleri, kullandıkları 'şey'ler, kullandıkları 'şey'lerin işlevselliği ve kahramanın kendini hangi süreçlerden geçerek 'kendi olmaya' götürdüğü bir süreç etrafında şekillenmiştir. Bu yönüyle varlık felsefesini, mikro-dünya sürecinde ihtiva eden edebî eser / anlatı, bir varoluşlar dizisi sergilediği için varlık felsefesinin yöntem olarak kullanılabilceği bir alana dönüşür.

XV. yüzyılın sonlarına doğru kaleme alınan Dede Korkut Hikâyeleri, bu yönüyle kendi bünyesinde bir varlık dünyası inşa eder. Nitekim çoğalma ve başka sebepler nedeniyle birbirinden ayrılıp millet olma bilincini kazanan insan, artık bu bilinç üzerinde önemle duracaktır (Boyras, 2008, s. 112-113). Dolayısıyla üzerinde durulan bu bilinç, millî bir benliğin ve kurtarışların temel paradigma olarak vuku bulduğu bir dairede teşekkül eder. Bu yönüyle Dede Korkut Hikâyeleri, Oğuzların ya da ihtiva ettiği kahramanların varoluş mücadelesi etrafında şekillenmesi hasebiyle varlık felsefesine ait teoriler ekseninde ele alınabilir. Bu nedenle XX. yüzyıl felsefesinin en önemli isimlerinden biri olan Martin Heidegger'in *Varlık ve Zaman* adlı eseri, Dede Korkut Hikâyeleri'nin incelenmesinde bir metot olarak kullanılabilir.

2. Varlık Felsefesi / Varlıkbilim / Ontoloji

Bahsedildiği üzere Thales'ten beri sorunlarını ve sorunlara yaklaşım tarzlarını irdeleyen bir alan olarak varlık bilim / ontoloji¹ bu yönüyle birey üzerine temellendirilmiş en eski bilim

¹ 1. Ontolojinin temel problemi, var oluşla öz arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Müsbet bilimlerin verilerinden istifade ile madde, ruh, hayat gibi varlıkların ve bunların kombinezonlarını araştırır. (Ayrıntılı bilgi için bk. Bolay, 2013, s. 385.)

dallarından biridir. Yalnızca varlık ve bireyin varoluşu üzerine inşa edilmeyen, ancak bunun yanında bilgi, hakikat, erdem, uzam, zaman, zamansallık, ölüm, yaratıcı ve eşya / şey'e doğru gelişen epistemoloji, teoloji, realizm gibi felsefenin alt dallarını bünyesinde yoğun olarak barındıran bir mahiyet taşır. Yarım kalmış bir çalışma olarak adlandırılan Martin Heidegger'in "Varlık ve Zaman"'ı konuyu eleştiri düzlemli, eski Yunan felsefesindeki problemler odaklı ve yeni bir işlevsel mekanizmayla sorgulaması nedeniyle varlık felsefesinin çığır açan bir başarıyı olarak nitelendirilir.

3. Martin Heidegger ve "Varlık ve Zaman"

XX. yüzyılın varlık felsefesinin en ünlü isimlerinden biri olarak zikredilen ve çalışması tamamlanmış bir proje olarak nitelendirilip, dolayısıyla sürekli bir sonraki seviyeye taşınmakta olan Martin Heidegger, 26 Eylül 1889'da doğdu, 87 yıl yaşadı ve 26 Mayıs 1976'da öldü (Ötken, 2004, s. 1). Heidegger'in varlık alanında böylesine önemli olmasının nedeni, tarihsel arka planı 2500 yıla dayanan varlık felsefesini yeni bir boyutta ele almasıdır. Bu yeni boyut, varlık'ın yalnızca salt anlamı yerine Heidegger'le beraber işlevselliği de barındırarak eleştirel bir düzlemde ve pragmatik² bir boyutta inşa edilmiştir. Edmund Husserl'in fenomenolojisini yani görüngübilimini³ tıpkı "varlık ve zaman"ı ele alışı gibi görüngü ve bilim, görüngünün bilgisi ve görüngü ve bilgi olarak ele alır.⁴ Nitekim *Varlık ve Zaman* eksenini üzerine kurulmuş Heidegger felsefesinde ele alınan ayrı birer biçimde varlık ve zaman kavramları değil, birbirini kapsayan, muhafaza eden ve Heidegger'in ifadesiyle *otantik* yapan iki varoluş, devam ediş olarak ele alınır.

"Varlık - bir sorun, fakat varolan değil.

Zaman - bir sorun, fakat zamansal bir şey değil." (Heidegger, 2001, s. 17)

Buna göre de Heidegger, görüngübilim'i fenomen ve logos kelimeleri üzerine ayrı ayrı durarak, her ikisini de işlevsel olarak ele alır. Dolayısıyla fenomen ve logos'u topyekün

---

² Metafiziğin bir dalı olarak geliştirilen ve metafizik yapısını değiştirmeksizin çeşitli anlamlarda kullanılan *varlıkbilim* deyimini, duyu dışı ve özdeksiz bir *varlık* tasarımının temel yapısını, türlerini ve biçimlerini inceler. (Ayrıntılı bilgi için bk. Hançerlioğlu, 1975, s. 336-337)

¹ Kant'a göre yararlı eylemlere ait olan anlamında ileri sürülmüştür. Bu deyim, başarı göstermeyi ya da iyi yaşamayı gözlemek anlamını da kapsar. (Ayrıntılı bilgi için bk. Hançerlioğlu, 1975, s. 261.)

² Uygulamalı Eylem / Praxis, Pratik: Kurama zıt olarak aksiyon, pratik, eylem veya uygulama anlamına gelen Praxis, netice almayı hedef alan bedeni ve ruhi faaliyetleri ifade eder. (Ayrıntılı bilgi için bk. Bolay, 2013, s. 369-370.)

³ Âlemin varlığını, bilincin varlığından çıkarak (idealizm) Husserl'in metodu, indirgemedir. Bu metod "*verinin özünü tahlil*" etmektir. Doğa bilimlerini ve tarihî izahları paranteze alarak sonunda indirgenemez olan öze ulaşmaktır. Bunda dedüksiyon yapılmaz, ampirik olay değil, "öz" tahlil edilir. (Ayrıntılı bilgi için bk. Bolay, 2013, s. 153-154.)

⁴ Heidegger, "*Varlık ve Zaman*" adlı eserini, Husserl'a atfetmiştir.

görüngübilim olarak ele almak yerine, birbirini kapsayan ve tamamlayan birer yöntem olarak felsefesinin merkezine koyar. Bu doğrultuda Heidegger'in felsefesi, iki adlandırmaya tabi tutulabilir: Zamansal Varlık ve Varlıksal Zaman. Nitekim Heidegger felsefesinde içkin olarak ifade edilen ve izaha çalışılan bu iki mefhum birbirini tamamlayan bir mahiyet taşır.

Onun felsefi metodu genel hatlarıyla şu şekilde özetlenebilir: Heidegger transandantal⁵ felsefe zemininde kalmakla birlikte, transandantal “Ben”i “etkin ekzistens” olarak düşündür (Pögeller ve Alleman, 1994, s. 48). Buna göre, “ben”in oluşu ve bilinişi aşkındır ve a priorik / önsel olarak bilinir. Dolayısıyla epistemolojik olarak varlık vücuduna gelmeden edinen bilgiyle (a priori) bilinen “ben”, işlevsel olarak etkin bir varoluş hâindedir. Esasen Heidegger Varlık probleminde Varlık'ın ne olduğunu değil, varolmanın ne anlama geldiğini sorgular; onun zihninde problem sadece felsefi değil, aynı zamanda varoluşsal bir problemdir (Yıldız, 2006, s. 11).

Zamanın varlığı kapsamı ve varoluşun nihai hedefine varılabilmesi içinde olayların geçtiği şey (Augustinus, 1996, s. 63) olarak adlandırılmasının yanında daha derin bir boyuta ve yapıya sahiptir. Nitekim zaman, bahsedileceği üzere atılmışlığın, düşüşün, kaygının ve otantikliğin etkin bir biçimde dasein'in hayatına müdahil olabilmesi için yine dasein tarafından sayılması, bilinir olması nedeniyle kapsayıcı bir rol üstlenir. Üstelik dasein'in zamanı bilinir kılması, onun içinde olması ve ona göre olması, zamanı mukayeseye dayalı olarak saymasına ve onu işlemesine bağlıdır. Bu durumda zaman, hem pragmatik hem de epistemolojik bir temele tabidir. Buna ek olarak zamanın bünyesinde hem de ölümü ihtiva etmesi de onu bir başka boyutta dasein'la kesiştirir. Ölümün tam eksistensiye-ontolojik kavranışı Heidegger'de şöyledir: dasein'in sonu olarak ölüm; onun en tazi [kişisel], en bağlantısız, en kesin ve bu yüzden en belirsiz, en geride bırakılmaz imkânıdır (Ökten, 2004, s. 147-148).⁶

Heidegger felsefesinin en temel kavramı olan dasein (orada-olan, şurada-olan) kendi ontikliğinde ontolojik varolmayı açabilen ve varolmanın anlamını olanaklı yapan varlıktır. Bu

⁵ 1. Aşkın. Metafizik öğretilerde içkin karşıtı olarak kullanılan aşkın deyim, ilgili bulunduğu varlığın gerçekliğini ve gücünü aşmış olmak anlamındadır. Örneğin Alman düşünürü İmanuel Kant'a göre Tanrı, deney öncesi (önsel apriori) ve deney sonrası (sonsal aposteriori) alanlarının ötesinde aşkın bir alanın konusudur. (Ayrıntılı bilgi için bk. Hançerlioğlu, 1975, s. 20-21.)

2. A priori / Önsel: Hiçbir deneye başvurmadan gerçek sayılan önseldir. Özellikle Alman düşünürü Kant'a göre bilgi edinmemizi sağlayan kalıplar (kategori) önseldir. Örneğin zamansız ve mekânsız hiçbir şey düşünemeyiz ama zamanı ve ne de mekânı görmüş değiliz. (Ayrıntılı bilgi için bk. Hançerlioğlu, 1975, s. 245-246.)

3. A Posteriori / Sönsal: Deneye başvurularak elde edilen, deneyden sonra gelen sönsaldır. (Ayrıntılı bilgi için bk. Hançerlioğlu, 1975, s. 289.)

⁶ Kaan H. Ökten, “Heidegger'in Varlık ve Zaman'daki Ölüm Çözümlemesi”, *Cogito*, İstanbul 2004, S. 40, s. 147-148.

anlamıyla *dasein*, insan varlığı değil, 'insan olma olanağı'dır.⁷ Bu olanağın gerçekleştirilebilmesini ruh durumu (geçmiş), korku (şimdi) ve kaygı (gelecek) etrafında temellendiren Heidegger, *dasein*'ın olanaklarını serimler. Nitekim *dasein*, zamanı muhafaza eden, zamanı muhafaza etmesi (sayması, tutması, hesaplaması) dolayısıyla da kendini zamana endeksli bir biçimde inşa eden bir etkin'dir. *dasein*'ın kendini zamana endeksli bir biçimde inşa etmesi, zamanın zamansallığı (geçiciliği) ve dünyanın dünyevliliği (*dasein* nazarında sona-erebilirliği) etrafında temellenmiştir. Buna göre, *dasein*'ın geçmişten yani ruh durumundan kaynaklanan, şimdiki zamanda yaşadığı korku ve şimdiki zamanla geçmiş zaman arasındaki akış hâlindeki korku, aynı zamanda gelecek zamanda duyacağı, gelecek zamanın gelmesiyle beraber, zamanın zamansallığını (geçiciliğini) fark etmesini sağlayacağı kaygıya dönüşür.

Şimdiki zamanından gelecek zamana geçişin, dolayısıyla korkunun kaygıya dönüşmesiyle *dasein*'ın varoluşunun nasıl'lığının yanında Heidegger'in felsefesinin temel paradigmaları düşünüş ve atılmışlıktır. Genel olarak atılmışlık, otantik olma sürecindeki mekân olarak dünyaya gelen insanı ifade eder. Bir başka deyişle atılmışlık, dünyaya gönderilen *dasein*'ı ifade eder. Düşüş ise gündelik yaşamdaki *dasein*'a olanak sağlayan bir yapı ihtiva eder. *dasein*'ın günü-birlik yaşamındaki düşüşü onun varoluşunu yok edemez. Hatta tam ters tepkiyle onu kendi olanakları peşinde koşan ve proje geliştiren varlık yapar.⁸ Buna göre düşünüş, esası itibariyle olumsuz bir durum olsa da, korkunun kaygıya dönüşmesini sağlayacak, dolayısıyla olumsuzun olumluya çevrilmesi ve otantik olunabilmesi için imkân sağlayabilecek bir geçiştir.

Heidegger felsefesinin bir başka boyutu ise ontik yani nesnelere dayalı, nesneyi işlenebilirlik, kullanılabilirlik ve üzerine düşünebilirlik gibi kategorik biçimlere ayıran tasnif sistemidir. Bu sistemde nesnelere / 'şey'ler iki temel kategoriye ayrılır. *Vorhandensein* (önümüzde-hazır-Varlık) ve *Zuhandensein* (elimizde-kullanıma-hazır varlık) olarak Varlık iki biçimde yorumlanabilir. *Vorhandensein*, bilgi kuramsal açıdan bilinen nesne türleri olmasına karşın, *Zuhandensein* kullanıma hazır araçların birlikteliği olması ve bu araçlarda Varlığın anlamını ancak ontolojik ilgede bulan Varlıklardır.⁹ Kullanılabilirlik durumunu üstün tutan Heidegger'e göre bir şeye 'şeylik' niteliğini kazandıran, ona bakıyor, onu seyrediyor olmaktan önce onu kullanıyor olmaktır.¹⁰ Bu minvalde Heidegger felsefesi, ontolojik varlığı (özne / *dasein* / insan olabilirlik olanağı) işlevsel ve mana boyutlarında ele alırken, ontik varlıkları ise

⁷ *age.*, s. 45.

⁸ Çüçen, *Varlık ve Zaman*, s. 80.

⁹ *age.*, s. 64-65.

¹⁰ Savaşır, *age.*, s. 95.

(nesne / Vorhandensein / Zuhandensein) kullanabilirlik, kurulan ilgi ve dasein'in işine yararlık temelli ele alır. Dolayısıyla Heidegger'in ontolojik varlığı varoluşsal, ontik varlıkları ise kategoriye indirgenmiş olarak ayırıp ele alması da açıklık kazanmış olur.

4. Varlık ve Zaman Ekseninde Boğaç Han ve Tepegöz Hikâyeleri

a. Boğaç Han Hikâyesi

Çocuksuzluk motifinin olayların ana seyrine oturtulmasında ana öge olarak kullanıldığı Boğaç Han¹¹ hikâyesi, Boğaç'ın geçiş evreleri etrafında şekillenir. Dede Korkut anlatı sisteminin temel olayları tahmin edilebileceği gibi BH'da da mevcut olup, sırasıyla; çocuksuzluk, dua, çocuksuzluğun giderilmesi, isim alma / onanma / 15 yaşına gelme, aldatılma / düşüş kahramanlığın kanıtlanabileceği kötü bir durum, kahramanın galebesi ve dolayısıyla da kötülerin cezalandırılmasıdır.

Daha önce de varlık, zaman ve işlevsellik boyutlarıyla ele alınan Heidegger'in varlık felsefesini, BH hikâyesine birkaç farklı dasein perspektifinden uyarlayabilmek mümkündür. Buna göre Dirse Han¹², DH'in hanımı, BH ve kırk namert yiğit¹³ söz konusu anlatıda birer dasein olarak ele alınıp tahlile tabi tutulabilir. Kronolojik seyir içinde bunlardan ilki olan DH, olayın başlangıç karakteri olarak hikâyede ön plana çıkarılır. Atılmışlık durumu DH'in Bayındır Han'ın toyuna katılması hâlinde ortaya çıkar. Nitekim DH'in olanaklarının ortaya çıktığı ortam olarak kullanılan ilk mekân ve ilk atılmışlığı söz konusu toydur. DH bu toyda olanaklarının farkına varacak, ilk düşüşünü burada yaşayacak ve dasein olma yolunda ilk epistemolojik temellerini bu toyda atacaktır. Atılmışlıkla beraber, kara otak, kızıl otak ve ak otak tasniflerine tabi tutularak kara otağa oturtulan DH, Heidegger felsefesinin fenomenoloji kavramının logos yönü dâhilinde düşüşünü yaşar: O ana kadar DH'nin çocuğunun olmadığı açıktır ve DH da bunun farkındadır. Tasnif ve neticesinde simgesel renk düzeniyle karaya / karganmaya mecbur / maruz bırakılan DH, böylelikle ilk düşüşünü de yaşamış olur. Çünkü düşüşünü / çocuğunun olmadığını fark etmesi DH için karşıt bir eylem oluşturacak bir tepkiler yumağını meydana getirir. Evine gelen DH'in eşine durumu izah etmesi ve içine düşmüş olduğu 'kargalanma' durumu ise, toydaki tecrübesinden kaynaklanan ve epistemolojik bir mukayeseye dayanan ruh durumudur, dolayısıyla geçmiş zamanıdır. Şimdiki zamanda ise hiç çocuğunun olmaması durumu ruh durumunun korkuya dönüşmesi hâlinde serimlenir. Eşi ile durumu müşavere ederek

¹¹ Çalışmanın devamında 'Boğaç Han' yerine 'BH' ifadesi kullanılacaktır.

¹² Çalışmanın devamında 'Dirse Han' yerine 'DH' ifadesi kullanılacaktır.

¹³ Çalışmanın devamında 'kırk namert yiğit' yerine 'KNY' ifadesi kullanılacaktır.

eşinin ondan yapması istediği şeyler dolayısıyla bir çözüm etrafında hareket etmesi, korkunun kaygıya dönüşmesi ve otantik olma / çocuk sahibi olma'ya varan yoldaki eylemler olarak belirginleşir. Dolayısıyla eşinin isteklerini / öğütlerini yerine getiren DH, toplumsal ve kendi bireysel kargaması / karganması neticesinde azalan zamanıyla yine kendi düşünce sistemine göre bir otantik olma eylemi olarak 'çocuk sahibi olma' durumuna kavuşmuştur.

DH perspektifinden dasein olma süreci anlatının bu kısmında, BH'nin doğmasıyla son bulmaz. Nitekim Dirse Han Oğlu Boğaç Han hikâyesinde, dasein olma hâli tek bir ana olay etrafında şekillenmeyip, geçişler hâlinde (buna alt-dasein, üst-dasein demek de mümkündür ancak bu adlandırma eylemler arasındaki üstünlüğe değil, yalnızca zamansal bir ayrıma işaret eder) şekillenir. Buna göre, DH, BH dünyaya geldikten ve Oğuz tarafından onandıktan sonra, KNY tarafından kandırılır ve Heidegger felsefesine göre dasein olmayan 'onlar', Dede Kokut Kitabı'na göre ise 'hakiki, saf' olmayan KNY'te kendini kaybeder. Bu durum yani 'onlar' arasında kendini kaybetme Heidegger felsefesinde dasein olmaktan uzaklaştıran bir eylem olarak ifade edilmiş ve geçici, üstesinden gelinabilir bir durum, hatta bir 'düşüş' olarak adlandırılmıştır. KNY tarafından aldatılması, dasein olma yolundan sapması akabinde, Boğaç'ın ölmemesi üzerine KNY tarafından kaçırılması yine DH'nin düşüşüdür. Nitekim anlatıda, modern dünyada olduğu gibi dasein olmak yoğun birer temel eylemsel ve düşünsel temellerden ziyade, kaybedilmiş olanın alınması, kaybedilmiş olanın / hissedilemiyor olanın hissedilmesi, eksik olanın doldurulması, istenilenin başarılması vb. gibi eylemler etrafında şekillenir. Dolayısıyla KNY içinde dasein olmaktan uzaklaşmış / uzaklaştırılmış olan DH, BH ile karşılaşması ve karşılıklı soylamaları neticesinde hatasını fark ederek, Heidegger'in tam olarak ifade ettiği gibi olmasa da dasein olma yolunda otantik bir eylem daha gerçekleştirmiş olur.

İkinci olarak DH'nin eşi olarak dasein çözümlenmesidir. Kara otağa oturtulan DH'nin evine giderek eşine danışması ve onun öğütlerini yerine getirmesiyle dasein olmasının ilk aşamasını geçmesi, eşinin de epistemolojik bir temelde bu aşamanın temel edimlerini, otantik olma yolunda yapılması gerekenleri anlatması, onun da dasein olarak hikâyedeki rolünü belirler. Söz konusu bölümlerde DH'a göre eşi, dasein olarak daha silik bir mahiyet taşısa da, hikâyenin muhtelif bölümlerinde bu durumun daha belirgin bir biçimde inşa edildiği görülebilir. Nitekim DH'nin KNY tarafından aldatılarak Boğaç'ı vurması ve akabinde eşinin evde beklerken KNY'nin söylediklerine inanmayarak bir başka deyişle 'onlar' arasında kendini kaybetmeyerek, bir düşüş olarak Boğaç'ın eve gelmemesi ve ne olduğunun belirsizliğini bilmemesi onda bir korku meydana getirir. Ruh durumunun korkuya dönüşmesi ise epistemolojik olarak, onun logos'unun

kara otak ve aşağılanma / suçlanma ekseninde temellenerek Boğaç'ı hiç göremeyeceği üzerine kuruludur. Böylelikle bu olaylar ruh durumunun korkuya, kırk ince belli kızı alıp Boğaç'ı araması ve aramalar neticesinde onu bularak yarasının ağırlığını bilmemesi ise korkunun kaygıya dönüşmesidir. Bu durumda, kırk ince belli kız, DH'in eşi elinde bir elde-hazır-varlık mahiyetinde kullanılarak *zuhandensein* bir karakter şeklinde yansıtılmıştır. Hikâyenin devam eden bölümlerinde ise, Boğaç'ın ölmemesi üzerine KNY'in DH'ı kaçırmaması ve akabinde annesinin Boğaç'ı uyarması *vorhandensein* bir nitelik taşır. Nitekim anne bu durumda logos'undan faydalanılan hazır bilgi olarak belirginleşir.

Dasein olarak KNY, DH'a ve eşine göre varlık sahasında daha silik bir düzlemde inşa edilmişken, atılmışlıkları yine toyda serimlenir. KNY'in düşüşü, tam olarak Boğaç'ın onandığı âna tekabül eder. Nitekim bu anda, KNY kendi zanlarınca eski itibarlarını kaybetmiş, BH beylik ve taht aldıktan sonra onları anmayı unutmuş ve ihmal etmiştir. Bu sırada, düşüşlerini yaşayan KNY, daha hikâyenin başından, dasein olma çabaları içinde yalnızca 'onlar' olmaktan öteye gidemeyen ve diğer daseinlerin otantik olma süreçlerinde düşüşlerini, kaygı ve korkularını oluşturmada temel bir işlev üstlenen birer varlık olarak inşa edilir. Tıpkı Boğaç'ın annesinin ona yardım ettiği yahut bilgilendirdiği esnada ontik olarak var olmadığı gibi KNY de ontik değildir. Yalnızca dasein olarak belirginleşmeyen bir süreç kaydeden ve bu süreçte dasein olma atılımları gösteren KNY, BH hikâyesinde 'onlar' olarak sonlanmış ve serimlenmiştir.

Hikâyenin en önemli dasein'ı olarak BH, DH ve eşinin çocukları olması için uğraşları neticesinde ve diğer daseinler aksine kurgusal olarak atılmışlığını aile ortamına yapar. Buna göre BH'nin toplam iki dasein evresi olduğu iddia edilebilir. Bunlardan ilki, eski Türk geleneklerinden biri olan 'ad verme' kutunun gerçekleştirilmesi için çocuğun kan dökmesi yahut bir iş başarması sürecidir. Nitekim bütün Dede Korkut hikâyelerinde ve Türk anlatı sisteminde savaşmaya başlama / erkek olma / kendini ilk olarak gösterme 15-16 yaşlarında gerçekleşir. Nitekim oğullar 15 / 16 yaşlarına geldiklerinde, onlardan kahramanlık yapmalarını beklenir (Karakas, 2013, s. 1870). Dolayısıyla 15 yaşına gelen BH'nin kahramanlık göstermesi için azalmakta olan bir zamanı vardır: ad alması, onanması, taht ve beylik alması tamamen kahramanlık göstermesine bağlıdır. Bu durumda BH, azalmakta olan zamanına karşın, Bayındır Han'ın ak meydanına atılmış olarak boğayla karşılaşır. Böylelikle boğa, BH'nin dasein olabilme olanağı olarak belirginleşerek, onun düşüşüne / otantik olma fırsatına imkân verir. BH, boğayla karşılaştığı sırada kahramanlık gösterememe durumu ruh durumundan korkuya dönüşür. Devamında ise BH'nin sunulacağı üzere bir iç konuşma geçirmesi ve düşündüklerini eyleme

dökmesi neticesinde korkusu kaygıya dönüşerek dasein olma sürecinde bir evreden daha geçmiş olur. Oğuz tarafından onanması, beylik ve taht alması ise bunun birer göstergesi hâlinindedir:

Oğlan fikr eyledi, aydur: Bir tama direk ururlar, ol tama tayak olur, ben bunun alınına niye tayak olurum tururın didi. Oğlan boğanun alnından yumruğun giderdi, yolından savuldu. Buğa ayağ üstüne turamadı, düşdi tepesinin üstüne yıkıldı (Ergin, 2009, s. 82).

BH'nin ikinci dasein evresi ise, babası tarafından ok ile vurulması suretiyle yaralanması sonrasında gerçekleşir. Nitekim babası tarafından vurulan BH, açık bir biçimde ona olanak sağlayacak bir düşüş yaşar. Düşüşünden sonra annesinin yardımıyla kendini toparlaması ve yine annesi tarafından babasının kaçırıldığı haber verilerek dasein olmaya itilmesi onun ikinci evresini oluşturur. Bu evrede, hem kronolojik hem de gerçekleştirilen eyleme nazaran BH, üst-dasein olma hâli sergiler. Nitekim BH'nin yaşadığını öğrenen KNY, DH'ı kaçırlar. Bu durumdan haberdar olan annesi BH'a haber verir. Bu durum birkaç açıdan işlevsellik arz eder. DH perspektifinden bu, olayları idrak edebilmesi için epistemolojik bir düşüştür: KNY'e aldanarak dasein olma çizgisinden sapmıştır. Annesi tarafından BH'a babasını kurtarması için öğüt verilmesi ise, ona babasının düşüşünün gösterilmesi, böylelikle aynı zamanda BH'nin düşüşü olarak da algılanabilecek bir olanak olarak serimlenmiştir. Nihayetinde, BH'nin DH'la konuşması ve KNY'yi alt ederek babasını kurtarması otantik oluşunun ikinci seviyesini oluşturarak varlık felsefesi ekseninde yorumlanabilir.

b. Tepegöz Hikâyesi

Dede Korkut Kitabı'ndaki sekizinci anlatı olan Basat'ın Tepegözü Öldürmesi'nde etik olmayan bir ilişkiden doğan Tepegöz adlı bir yaratığın Oğuz halkının başına açtığı problemler ve aslanlar tarafından büyütülen Basat adlı bir Oğuz yiğidinin Tepegöz'le mücadelesi ele alınmıştır (Güvenç, 2014, s. 60). Bu mücadelede öne çıkan iki 'kimsesiz' olarak sunulan Basat¹⁴ ve Tepegöz'ün¹⁵ uyum sağlama süreçleri, bu sürece hangi sûretle adapte olmaları, olamamaları durumunda nasıl bir tepki ortaya koymuş olduklarıdır. Her ne kadar hikâyenin ana seyrini oluşturan BT ile TG'ün mücadelerinin anlatıldığı bölümde bu iki karakter arasında düşmanca, mücadele odaklı bir iletişim de olsa, hikâyenin başında Aruz'un "Hanum munı mana virün, oğlum Basat ile besleyeyin"¹⁶ demiş olmasına ve bu sûretle de anlaşılacağı üzere BT ile TG'ün, TG evden atılana kadar belirli bir birliktelik kurmuş olmalarına, TG'ün uyumsuzluk süreci

¹⁴ Çalışmanın devamında 'Basat' yerine 'BT' ifadesi kullanılacaktır.

¹⁵ Çalışmanın devamında 'Tepegöz' yerine 'TG' ifadesi kullanılacaktır.

¹⁶ Ergin, *age.*, s. 208.

anlatılırken “Oğlançukların kiminün burnın kiminün kulağın yimege başladı.”¹⁷ ifadelerinin yer almasına rağmen söz konusu dönemde BT ile TG arasında herhangi bir etkileşim / iletişim / mücadele olduğuna dair herhangi bir iz ya da izlek yoktur. Dolayısıyla bu durum, anlatı mantığı çerçevesinde açıklanabilir: Her anlatının kendine göre bir mantığı vardır ve gerek yazılı gerekse sözlü kültür ürünü olsun bütün Halk Bilgisi unsurları oldukları gibi kabul edilirler.¹⁸ Dolayısıyla söz konusu durum anlatı mantığına göre belirli bir eksiklik etrafında açıklanmak yerine, işlevselliği sorgulanarak anlam kazanabilir: Mücadele motifi etrafında teşekkül eden anlatılarda, kahraman Boğaç Han Hikâyesi’nde de görülebileceği üzere ya epistemolojik temel oluşturacak, zaferinden önceki bir ön-mücadeleden geçer, bu mücadelede kaybeder ve daha güçlü olarak geri döner ya da yine bir mücadeleden geçer ve bu mücadelede düşman yaralanır ve düşman daha donanımlı bir biçimde geri döner. Oysa Basat’ın Tepegöz’ü Öldürmesi’nde bu iki karakter, ifade edildiği üzere Aruz tarafından bir süreliğine de olsa birlikte büyümeleri için aynı ortamda yaşamış fakat fiziksel olarak bir araya getirilmemiş, isimleri aynı eylem içinde, mücadelelerine kadar zikredilmemiştir. Bu durumda, ikisinin de sembolik olarak 15 / 16 yaşını geçtikleri dönemden sonraki karşılaşmaları, alıcı / dinleyicinin dikkatini çekmede bir merak unsuru olarak kullanılmıştır. Nitekim hikâyenin adı ve ne suretle biteceği bellidir, BT, TG’ü nihayetinde öldürecek ve kahraman olacaktır ancak bu durumda BT’ın diri bir kahraman yahut ölü bir kahraman olup olmayacağı, TG’ü ne şekilde öldüreceği ve ikisini bir araya getiren TG’ün neden bir düşman olarak algılanacağı ve peri kızının *Oğuzun başına zeval getürdün*¹⁹ sözünün ne zaman vuku bulacağı belirsizdir.

Boğaç Han Hikâyesi’nde olduğu gibi, Basat’ın Tepegöz’ü Öldürmesi’nde de *dasein* perspektifi birkaç gruba ayrılır. Perspektife dayalı bu tasnif, otantik olmanın gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesi esasına dayalı olarak yapılmış olmayıp, *dasein*’a doğru giden bir mücadeleye dayalı olarak ele alınmıştır. Buna göre hikâyedeki ilk otantik olma eğilimi gösteren, *dasein* olabilmek için mücadele eden peri kızıdır. Her ne kadar bu eyleminde başarısız olsa da peri kızı, çobanın kepeneği onun üzerine atması ve *derhal cima eylemesiyle* beraber düşüşünü yaşar. Düşüşünün ardından çobana emanetini vermesi ve TG’ün parmağına bir yüzük geçirerek bir nevi öç almak istemesi onun *dasein* olabilme süreciyle serimlenebilir. Gerek TG’ün öldürülmesi, gerekse çobanın anlatının devam eden bölümlerinde yer almaması, peri kızının

¹⁷ *age*, s. 208.

¹⁸ Güvenç, *age.*, s. 63.

¹⁹ Ergin, *age.*, s. 207.

dasein olabilme ihtimalinin kaybolduğunun göstergesidir. Ayrıca pınar kenarında diğer peri kızlarıyla beraber 'konmuş' halde ifade edilmesi peri kızının atılmışlığı olarak yorumlanabilir.

Hikâyenin diğer bir 'insan olabilme olanağı' ise çobandır. Peri kızı gibi, söz konusu pınarın etrafında olduğunun ifade edilmesi, Oğuz'da çobanlık yapması çobanın varoluşsal olarak atılmışlığıdır. Bununla birlikte, 'cima' eylemek isteyen hâli onun ruh durumu, korku ve kaygısını oluşturan durumun önselliği, bir başka deyişle geçmiştir. 'Cima' eylemesi neticesinde peri kızının çobana Oğuz'a zeval getirdiğini ve onda bir emanetinin olduğunu ifade etmesi, çobanın korkusunun ilk aşaması olarak ortaya konulmuştur. Bir yıl geçmesi neticesinde ise söz konusu emanetin / yığnağın çobanın önüne atılması hem TG'ün atılmışlığı hem de çobanın korkusunun ikinci aşaması olarak algılanabilir. Dolayısıyla, çobanın bu yığnağa vurması ve yığnağın da vurdukça büyümesi çobanın korkusunu kaygıya dönüştürür. Bu hikâye çoban eksenli bir düzlemde inşa edilmemesi hasebiyle, çoban yığnağı bırakarak kaçır ve bu durumda dasein olma ihtimalini kaybetmiş olur.

TG odaklı gelişen dasein serimlenmesi ise, onun bayıra bir yığnak hâlinde atılmışlığı ile vuku bulur. Üstelik anlatı mantığı içinde bu şekilde dünyaya gelmiş olması onun dasein olamayacağı, 'öteki' tip olmaya mahkûm edileceğinin bir göstergesidir. Aruz'un BT ile büyümesi için onu evine almak istemesi ve akabinde TG'ün kiminün burnın kiminün kulağın yemeğe başlaması onun ilk düşüşünü ortaya koyar. Üstelik TG için hiçbir düşüş kalıcı bir olanağa çevrilmez: "Aruz Depegözi döğdi, söğdi, yasak eyledi, eslemedi. Ahır ivinden kovdı."²⁰

Daha sonra TG'ün annesinin gelip onu kılıç ve ok darbelerinden korumak için parmağına bir yüzük takmasıyla beraber TG'ün dağa çıkıp yol kesmesi, adam öldürmesi ve haramî olması, Oğuz boyunun siyasî ve politik anlamda düşüşüne neden olur. Bu düşüş aynı zamanda TG'ün dasein olma ihtimalinde attığı adımlardan biri olarak yorumlanabileceği gibi, BT açısından da kendini kanıtlayabileceği bir düşüştür. Nitekim millî duyguların ağır bastığı ve millî olanın 'kut' sayıldığı söz konusu dönemlerde, milletin, millî olanın yahut milletin herhangi bir alanda zor durumda kalması, geleneksel Türk kahramanı açısından bireysel bir mesele hâline getirildiği gibi, aynı zamanda onun için üstesinden gelinmesi gereken zarurî bir durum olarak kabullenilir. Bu durumda TG'ün dasein serimlenmesi ve çözümlenmesi, millî olanı zora sokması ekseninde açıklanabilir: Nitekim bahsedildiği üzere millî duyguların her şeyin üzerinde tutulduğu söz konusu dönemlerde, milletin destanî boyutta tarih sahnesindeki konumunu zora

---

²⁰ *age.* s. 208.

sokacak durumlar, kahraman perspektifinde aynı zamanda kendi varoluşunu da zora sokacak bir durumdur. Bu nedenle TG'ün Oğuz'u bahsedildiği gibi zora sokacak eylemlerde bulunması, kendi açısından 'öteki' bir tepki olarak varoluşsal bir temele oturtulsa da, BT açısından bu durum, kendi boyunda yaşanmakta olan bir düşüş olması nedeniyle kendisinin de bir düşüşüdür ve aynı zamanda da düşüş olması hasebiyle onun dasein olma olanağıdır. BT ile TG arasında geçen mücadelede TG'ün her ne kadar ölüme / öldürülmeye direnerek BT'ı türlü yollarla kandırmaya çalışarak öldürülmekten kurtulmaya çalışsa da, nihaî olarak öldürüleceğini fark eder. TG'ün geçmişinden kaynaklanan 'dışlanmışlık' hissi, ondaki ruh durumunu ve dolayısıyla eylemlerinin temelini, bunun yanında BT ile olan mücadelesinde BT'ın onun gözünü 'helak' etmesi TG'ün korkusunu, BT'ın yönlendirilen tuzaklardan kaçması ise onun kaygısının oluşturur. Korkusu kaygıya dönüşen TG, azalan zamanının farkındadır, üstelik bu zamansal biliş, ölüme doğru gidiş olarak da adlandırılabilir. Ölmesi nedeniyle dasein'in en net özelliğini yaşamış olmasıyla beraber, varolma mücadelesinden başarılı olarak çıkamaz. Buna ek olarak BT ile arasında geçen soylamalarda, kendinin öteki olarak nitelendirildiğini bildiren TG, Oğuz nezdinde 'onlar' sıfatıyla nitelendirilenler arasındadır ancak bu nitelendirme, günlük hayatın seyri içinde dasein olmaktan uzaklaşmış 'onlar' olarak anlaşılmalıdır. TG, 'öteki' olduğunun bilincini görüngü ve bilgi eşliğinde idrak etmiştir. Bu durum Heidegger felsefesinde "Vicdan 'Onlar'da kendini kaybeden dasein'in kendine seslenişidir."²¹ şeklinde ifade edilmiştir. TG'ün kendini kaybetme biçimi 'onlar' odaklı bir özellik taşımaktan ziyade, 'kendinde' kendini kaybeden bir mahiyete sahiptir. Üstelik vicdanının seslenişi de dasein ve aynı zamanda insan olma olanağına sahip olmak'tan yoksun bırakılmışlık üzerine temellendirilmiştir:

"Ağır mancılık taş-ile atam dir-idim

*İnüp taş başuma düşüben ölem dir-idüm"*²²

Hikâyenin ana kahramanı olarak belirginleşen BT, ilk atılmışlığını dünyaya gelişiyle yaşasa da, hikâyedeki ilk atılmışlığını Oğuz'a yağı gelmesiyle birlikte yaşar. Yağının gelmesi, bir atılmışlık olarak yorumlanabileceği gibi, aynı zamanda BT için bir düşüştür. Nitekim BT'ı bir aslan bularak götürmüş ve beslemiştir. Bu durum, hikâyenin devam eden bölümlerinde doğrudan ifade edilmese de, BT'ın mücadelelerinde ona ayrı bir özellik sağlayabilecek bir olanaktır. TG'ün hikâyede belirginleşip, şartların BT'ın ortaya çıkmasını gerektirecek bir biçimde kötü bir seyre gidecek boyuta gelmesi neticesinde, TG'ü alt etmek maksadıyla BT,

²¹ Çüçen, *Martin Heidegger: Varlık ve Zaman*, s. 93.

²² *age.* s. 214.

hikâyede ön plana çıkar. BT açısından korku ve dolayısıyla da kaygı oluşturabilecek hadiseler, TG etrafında şekillenir. Buna göre TG'ün çocuklara zarar vermesi, şehit sayısının artması, her gün iki kişinin ve beş yüz koyunun verilmesi, son olarak da oğlu TG'e verilecek bir kadının BT'tan yardım dilemesi BT'ın düşüş aşamalarıdır. Bu aşamalar, aynı zamanda son raddeye ulaştığı, kronolojik olarak son düşüş aşamasının gerçekleştiği anda kaygıya dönüşür. Hikâyede korku, bir itki olarak dolaylı bir biçimde Oğuz tarafından BT'a yansıtılır. Bahsedildiği üzere varoluş temellerini boyunun varoluşu üzerine temellendiren BT, bu durumu içselleştirir.

Buna göre BT'ın iki temel kaygı ve korku kategorisi olduğunu ileri sürebilmek mümkündür: Tarihsel olarak TG ile karşılaşmadan önce ve karşılaştıktan sonra. İlk durum ifade edildiği gibi bir seyir izlemesinin yanında, ikinci durum, başlangıcı itibariyle bireysel bir varoluş mücadelesi hâlinde sunulsa da, mücadelenin bitiş ve TG'ün alt edildiği bölümler, bireysel bir varoluş mücadelesinden toplumsal bir varoluş mücadelesi seviyesine çıkarılmıştır. Buna göre BT, TG ile mücadele ettiği sırada, onun yanlış yönlendirmelerinin sonu olarak ölmekten / öldürülmekten hep adı görklü Muhammed'e salâvat getirmek suretiyle kurtarılır.²³ Mücadelenin sonunda ise, BT, TG'ü kılıcını boynuna vurarak öldürür. Böylece BT, düşüşlerle, korkularla ve duymuş olduğu kaygıyla şekillenen, azalan zaman neticesinde tehlikeye düşen, nüfusu azalan Oğuz boyunu TG'den kurtararak otantik olma edimi / olanağı olarak önüne sunulan varoluş mücadelesinden bir dasein olarak çıkar.

Sonuç

Ürünlerin mesajları ferdiliğimize değil, kültürelliğimize ait unsurları içerir. Halkbilimi ürünlerinin arka planındaki tasarım, sayısız bilincin kabulleriyle belirlenmiş olan değerler, kodlar vb. derin anlamlardan oluşur.²⁴ Bu anlamların arkaik yapısını ortaya koyabilmek, halk ürünlerindeki / anlatılarındaki işlevselliği, muhtevayı ve bu işlevsellik ve muhtevanın alt-anlamlarını örgütsel ve örgütsel bir biçimde ortaya koyabilmek halk felsefesini ortaya çıkarır. Bu felsefeyle, bir başka ifadeyle, algılama, anlama, yorumlama ve nedenselliğe oturtma biçimiyle beraber bir milletin veya anlatının ait olduğu topluluğun dinamikleri açığa çıkarılmış olur. Bu nedenle halk anlatılarında yöntemin ehemmiyeti belirgin bir biçimde zarurî olarak belirginleşir.

²³ *Depegöz boynuzu götürüp yire çaldı, aydur: Oğlan kurtuldun mı? Basat aydur: Tanrım kurtardı.* (Ergin, age., s. 212)

²⁴ Milay Köktürk, Mustafa Arslan, "Halkbiliminde Teori ve Yöntem Arayışları", *Milli Folklor Üç Aylık Uluslararası Halkbilimi Dergisi*, C. 5, 1999, s. 28.

Varlıkbiliminin XX. yüzyıldaki en önemli temsilcisi olarak nitelendirilen Martin Heidegger, *Varlık ve Zaman* adlı eseriyle, işlevsel olarak insanın / bireyin / kahramanın hem fizikî hem ruhî durumunu ortaya koyarak söz konusu alana yeni bir ivme kazandırmıştır. Bu nedenle *Varlık ve Zaman*, dünyanın bir tecellisi olan anlatının mantıksal dizilimine uyarlanabilecek bir yöntem olarak da kullanılabilir. Buna göre, XV. yüzyılın sonlarında yazıya geçirilen, yazıya geçirilmeden evvel sözlü olarak mevcudiyetini devam ettiren ve yazıya geçirildikten sonra da anlatı olarak kendi sistematüğini muhafaza eden *Dede Korkut Kitabı*'nda çözümleme yöntemi olarak Heidegger felsefesi kullanılabilir. Halkbilimi ürünü yapısı gereği sayılamayacak kadar çok katılım, paylaşma ve anlamlara ortak olma zenginidir. Bu da, onun, tümüyle yorumlama ve anlamaya açık olduğunu ifade eder.²⁵ Bir halk ürünü olması hasebiyle *Dede Korkut Kitabı*, aktarıldığı gibi anlamsal olarak bir alt ve üst yapı üzerine inşa edilmiş olması nedeniyle yorumlama ve anlamaya, farklı yöntemler ve kuramlar eşliğinde anlaşılmaya tâbi tutulmaya açıktır.

Sonuç olarak Halkbilimi'nde kuram ve araştırma yöntemleri olarak zikredilen alan, herhangi bir sınırlandırmaya tâbi tutulamayacağı gibi, aksine oldukça geniş bir yayılım alanı üzerine inşa edilebilir. Buna göre motif araştırmasının, epizot çözümlemesinin, Propp'un, Strauss'un, Otto Rank'ın, Lord Lagan'ın, Eric Hobsbawm'ın ve von Hahn'ın yapısal, Jung, Freud ve Wung okullarının psikoanalitik vd. gibi çözümleme yöntemlerinin dışında bireyi / varlığı Propp'un ifadesine göre *fonksiyonlara*, Heidegger'in ifadesine göre *otantikliğine*, Strauss'un ifadesine göre *karşıtlığına*, psikoanalitik okulun ifadesine göre *simgeselleştiriciliğine* göre tasnife, tahlile veya işlevselliğe göre açıklamaya çalışan herhangi bir yaklaşım, halk ürünlerinin çözümlenmesi ve daha anlaşılabilir kılınması için bir yöntem olarak kullanılabilir.

Kaynaklar

- Aristoteles, Augustinus, Heidegger. (1996). *Zaman kavramı*. çev. Saffet Babür. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Bolay, S. H. (2013). *Felsefe doktrinleri ve terimleri sözlüğü*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Boyraz, Ş. (2008). Sözlü anlatının sürekliliği üzerine düşünceler. *Folklor / Edebiyat* 54, 105-118.
- Çüçen A. K. (2012). *Martin Heidegger: varlık ve zaman*. İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Çüçen A. K. vd. (2009). *Varlık felsefesi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.

²⁵ *age.*, s. 28.

- Ergin, M. (2009). *Dede Korkut kitabı 1*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Güvenç, A. Ö. (2014). *Halk anlatılarının yeniden yazımı sürecinde Basat'ın Tepegöz'ü öldürmesi hikâyesi (1923-2013)*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Hançerlioğlu, O. (1975). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Heidegger, M. (1999). *Being and time*. çev. John Macquarrie - Edward Robinson. Oxford: Blackwell Publishing.
- Heidegger, M. (2001). *Varlık ve zaman üzerine*. çev. Deniz Kandı. Ankara: A Yayınevi.
- Heidegger, M. (2003). *Metafizik nedir?* çev. Mazhar Şevket İpşiroğlu - Suut Kemal Yetkin. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Heidegger, M. (2013). *Sanat eserinin kökeni*. çev. Fatih Tepebaşı. Erzurum: Babil Yayınları.
- Hofstadter, A. ve Richard, K. (1974). *Philosophies of art and beauty, selected readings in aesthetics from plato to Heidegger*. Chicago: University Of Chicago Press.
- Janet, P. ve Gabriel, S. (1978). *Metâlib ve mezâhi metafizik ve ilâhiyât*. çev. Elmalılı M. Hamdi Yazır. İstanbul: Eser Neşriyat ve Dağıtım.
- Karakaş, R. (2013). Dede Korkut hikâyelerinde tutsaklıktan kurtarma motifi ve bey oğulları arasındaki ilişki. *Turkish Studies*, Volume 8(1), 1867-1879.
- Kierkegaard, S. (2004). *Kayı kavramı*. çev. Vefa Taşdelen. Ankara: Hece Yayınları.
- Köktürk, M. ve Arslan, M. (1999). Halkbiliminde teori ve yöntem arayışları. *Millî Folklor* 41, 14-28.
- Ötken, K. H. (2004). *Heidegger kitabı*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Ötken, K. H. (2004). Heidegger'in varlık ve zaman'daki ölüm çözümlenmesi. *Cogito* 40, 122-155.
- Pögeller, O. ve B. A. (1994). *Heidegger üzerine iki yazı*. çev. Doğan Özlem. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Savaşır, İ. (2007). *Modernliğin vicdanı*. İstanbul: Kanat Kitap.
- Steiner, G. (1996). *Heidegger*. çev. Süleyman Kalkan. Ankara: Vadi Yayınları.
- Yıldız, L. (2006). *Martin Heidegger'in varlık ve bilim anlayışı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.